

3. Костина Н. И. Профессиограмма преподавателя высшей школы США [Электронный ресурс] / Костина Н. И. – Режим доступа: http://dspace.bsu.edu.ru/bitstream/123456789/7846/1/Kostina_Professiogramma.pdf.

4. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Междунар. гуманитар. фонд «Знания», 2008. – 483 с.

5. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность : монография / Л. Б. Шнейдер. – М. : МОСУ, 2001. – 271 с.

Н. О. Дівінська

ВИКЛАДАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ НА ОСНОВІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ключовою фігурою освітнього процесу сьогодні є викладач, а рівень його професійної підготовки та особистісні якості залишаються пріоритетними факторами успіху модернізації освіти, результативності використання нових педагогічних технологій. У Проекті Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року передбачена інтеграція вищої освіти і науки, яка має досягатися шляхом підвищення частки та якості дослідницької та інноваційної діяльності у закладах вищої освіти, а також підвищення актуальності змісту вищої освіти та рівня дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти [7]. У зв'язку з цим все більшої актуальності набуває включення у підготовку педагогічних кадрів сучасних наукових досліджень та формування у майбутнього педагога дослідницьких умінь.

Маючи свою специфіку, науково-дослідна робота в сучасних вищих навчальних закладах передбачає вирішення конкретних завдань, найважливішими з яких є:

- забезпечення фундаментальних, теоретичних, експериментальних прикладних досліджень у різних галузях науки згідно з планами кафедр;
- підготовка кадрів вищої кваліфікації;
- здійснення зв'язків науково-дослідної роботи з навчально-виховним процесом сучасних вищих навчальних закладів;
- впровадження наукових розробок у практику вищої школи, а також у різні галузі науки і освіти;
- залучення студентів до науково-дослідної роботи.

Дослідницька діяльність студентів представляє собою творчий процес, який включає два взаємопов'язаних елементи: навчання елементарній дослідницькій діяльності, організації та методики наукової творчості;

наукові дослідження, що здійснюються під керівництвом професорів і викладачів.

Реалізована в комплексі дослідницька діяльність студентів забезпечує вирішення основних завдань:

- формування наукового світогляду, оволодіння методологією і методами наукового дослідження;
- надання допомоги студентам у прискореному оволодінні спеціальністю, досягненні високого професіоналізму;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань;
- розвиток у студентів навичок самостійної науково-дослідницької діяльності, ініціативи, здатності застосувати теоретичні знання у своїй практичній роботі;
- залучення здібних студентів до розв'язання наукових проблем, що мають суттєве значення для науки і практики;
- необхідність постійного оновлення і вдосконалення своїх знань;
- розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутнього фахівця;
- створення та розвиток наукових шкіл, творчих колективів, виховання у стінах вищого навчального закладу резерву вчених, дослідників, викладачів.

Сучасні вчені М. Г. Вієвська [3], А. Б. Кондрашихін [4], С. В. Курбатов [2], Микитюк О. М. [6], Ставицький А. В. [2], Скиба Ю.А. [3], Таланова Ж. В. [2], О. Г. Ярошенко [3] та ін. вказують на пріоритетні напрямки наукової діяльності вищих навчальних закладів у сучасних умовах, це:

- вдосконалення нормативно-правової бази науково-дослідної роботи;
- організація та фінансування фундаментальних досліджень, розширення співпраці з Національною академією наук України, з галузевими академіями наук та іншими науковими установами;
- забезпечення соціального захисту вчених, створення системи підтримки талановитих молодих учених, обдарованої студентської молоді;
- підготовка наукових кадрів різних рівнів кваліфікації, підвищення їх кваліфікації та перепідготовки;
- розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва;
- стимулювання наукової та науково-технічної творчості, винахідництва, інноваційної діяльності викладачів і студентів;
- рекламування наукових та науково-технічних досягнень, внеску дослідників у розвиток науки і техніки і т. д.

У 80-х рр. СС ст., в документі «Загальні вказівки концепції науково-

дослідної роботи студентів» (1986 р.) вказувалося, що «з перших кроків навчання студенти повинні залучатися до дослідницької роботи, брати участь у впровадженні її результатів на виробництві ... Тільки так можливо виховати справжніх вчених, творчо мислячих фахівців» [8, с. 119]. У той час вченими Є. С. Спіциним та І. В. Чмихало пропонувалася система формування дослідницьких умінь і навичок, яка містила у собі: безперервну педагогічну практику з першого по п'ятий курс в органічному поєднанні зі спецкурсами і спецпрактикумами (наприклад, участь студентів, які навчалися на молодших курсах в спецсемінарах «Методи наукових досліджень»); викладання навчального курсу «Основи наукових досліджень»; підготовку рефератів з педагогічних, суспільних та спеціальних дисциплін; одержання необхідного мінімуму знань з питань проведення науково-педагогічних досліджень та ін.; виконання курсових робіт протягом трьох-чотирьох семестрів, що передбачає збір і аналіз експериментальних даних, проміжні звіти й обговорення роботи на засіданнях проблемних груп; написання дипломної роботи як підсумок всієї самостійної творчої роботи студента протягом п'яти років з обов'язковим впровадженням розробок і рекомендацій в практику навчально-виховного процесу (передбачалося перетворити курсові роботи, які носили, в своїй більшості, реферативний характер, на курсові науково-дослідні роботи). Таким чином, система науково-дослідної роботи студентів, яка була включена в навчальний план педагогічного вищого навчального закладу, повинна була завершитися виконанням дослідницької дипломної роботи [8].

Заслугує на увагу досвід роботи кафедри педагогіки Київського державного педагогічного інституту імені А. М. Горького (сьогодні Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова), яку очолював в 1968–1987 рр. Василь Захарович Смаль. Одним з основних напрямків роботи кафедри була організація науково-дослідної роботи студентів. Дослідження діяльності В. З. Смалья, О. О. Адаменко вказує на те, що система науково-дослідної роботи на кафедрі складалася з трьох основних напрямків, які в комплексі формували науково-дослідну складову підготовки майбутніх учителів:

1. Навчально-дослідна робота, яка передбачала вивчення теоретико-методологічних основ науково-дослідної діяльності через змістовний матеріал усіх педагогічних дисциплін, що читалися на кафедрі. До науково-дослідної роботи залучалися найкращі студенти. Результати досліджень використовувалися на практичних і семінарських заняттях, що, в свою чергу, підвищувало науковий рівень практичних занять. Кожного року кафедра оновлювала зміст і завдання наукової тематики, що мала

послідовний характер. Написання рефератів ставало першим кроком наукового дослідження, яке пізніше, на рівні курсового проекту, завершувалося дипломною роботою, що сприяло поступовому нарощуванню складності науково-дослідної роботи, більш детальному вивченню наукової проблеми, набуттю досвіду дослідницької діяльності.

2. Науково-дослідна робота, яка виконувалася студентами у наукових гуртках та проблемних групах. Крайні роботи студентів, наукові статті друкувалися на сторінках наукових збірників інституту.

3. Організаційно-масові заходи: олімпіади з педагогіки, студентські наукові конференції, конкурси курсових робіт та інших творчих науково-дослідних робіт [1, с. 39].

Важливим у ті роки було створення експериментальної групи педагогів-дослідників на педагогічному факультеті спеціальності «Шкільна педагогіка та психологія», розробка лекційних курсів з педагогічних дисциплін для студентів спеціальності «Педагог-дослідник».

Про те, що технологія навчання побудована на основі результатів впровадження в нього науково-дослідних робіт є ефективним засобом підвищення якості підготовки педагогічних та управлінських кадрів, вказує А. Б. Кондрашихін. Процес впровадження учений розглядає і як послідовність спільних дій наукових співробітників, викладачів кафедр, фахівців різних галузей, спрямованих на досягнення спільних наукових або прикладних результатів, і як результат впровадження, який може бути представлений у вигляді нових наукових ідей, технологій, методів дослідження та ін. [4, с. 109].

Також роботи українського дослідника А. В. Ставицького присвячені питанню впровадження наукових досліджень в систему навчання. Вчений вважає, що акцент навчання повинен зміститися з передачі знань відомої інформації безпосередньо на сам процес проведення досліджень, для цього студенти повинні вивчати теорію за допомогою наукових лекцій, активного аналізу наукових статей, після чого проводити дослідження на основі спеціально розроблених викладачами дослідницьких питань та ін. [2, с. 28].

Однак, незважаючи на істотні кроки, зроблені в даному напрямку, процес реалізації наукових досліджень у викладанні ускладнюється у зв'язку з існуючими проблемами всередині країни. Основними негативними факторами, які унеможливають розвиток наукової сфери України, є:

1. Відсутність стратегічного плану розвитку економіки України як основи для визначення пріоритетів науково-технологічної сфери та концентрації на їх вирішенні значних ресурсів.

2. Існування надмірного адміністрування наукових досліджень, що заглиблює проблему розділення наукових досліджень у НАНУ та навчального процесу у закладах вищої освіти, а також впровадження результатів наукових досліджень.

3. Інноваційна-інвестиційна непривабливість сучасного виробничого сектору економіки України та відсутність відповідного законодавчого забезпечення або його часті зміни.

4. Відсутність повноважного органу центральної виконавчої влади, здатного провести відповідні реформи науково-технологічної сфери України.

5. Штучне створення державою несприятливих умов для ефективного використання потенціалу і можливостей академічного та університетського сектору науки.

6. Значне скорочення державного сектору галузевої науки і його неефективне використання для національного виробництва.

7. Недоліки у підготовці та атестації наукових кадрів, їх матеріального та соціального забезпечення.

8. Відсутність дійової системи незалежної професійної експертизи наукових досліджень і розробок, захисту прав на інтелектуальну власність.

9. Не ефективна діяльність більшості або відсутність громадських наукових товариств та спілок, їх незначний вплив на демократизацію наукового життя.

Серед заходів, зазначених у «Концепції розвитку наукової сфери України», спрямованих на виправлення ситуації, пропонуються наступні:

1. Значне підвищення статусу вченого та ролі науки у суспільстві через нормалізацію оплати праці – забезпечення прожиткового мінімуму на основних посадах і можливості зрозуміло і прозоро планувати професійну кар'єру.

2. Збільшення фінансового забезпечення наукової сфери з державного бюджету з метою оновлення матеріально-технічної бази науки.

3. Посилення інституційної та фінансової основи конкурсного (грантового) фінансування наукових досліджень.

4. Посилення наукового потенціалу провідних університетів України з об'єднанням їх з (окремими) елементами академічного сектору науки у трансформовану, оновлену та ефективну національну наукову систему.

5. Створення умов для повернення висококваліфікованих науковців, що здобули досвід в університетах та наукових закладах світу.

6. Створення програм по залученню молодих (до 35 років) наукових працівників до керівництва лабораторіями і підрозділами наукових установ та університетів.

7. Зміцнення зв'язків наукової сфери з бізнесом, промисловими та підприємницькими структурами.

8. Розширення міжнародної кооперації та інтеграція наукової сфери України у світову систему, зокрема до європейського наукового простору [5].

Таким чином, проведений аналіз показує, що перехід до нової методики викладання необхідно починати з забезпечення особистісно-орієнтованої взаємодії в системі відносин «викладач – студент», проектування та цілеспрямованого впровадження в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів моделей формування дослідницької компетентності, вдалого поєднання набутого досвіду з сучасними методами і технологіями навчання та викладання орієнтованим на дослідження, забезпечення співпраці із закордонними університетами.

Література

1. Адаменко О. О. В. З. Смаль – завідувач кафедру педагогіки (1968–1987 рр.) / О. О. Адаменко // Історико-педагогічні студії : наук. часоп. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2011. – Вип.5. – С. 38–41.

2. Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часоп. – К., 2013. – № 3 (дод. 2), темат. вип.: «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – К., 2013 – 256 с.

3. Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часоп. – К., 2015. – № 3 (Дод. 1: Інтеграція вищої освіти і науки). – 300 с.

4. Кондрашихин А. Б. Институт внедрения научных результатов в профессиональной подготовке педагогических и управленческих кадров: на материалах города Киева / А. Б. Кондрашихин // Профессиональное развитие педагогических и управленческих кадров в Московском мегаполисе : сб. материалов V гор. науч.-практ. конф., 10 апр. 2014 года / Моск. гор. пед. ун-т. – М., 2014.

5. Концепція розвитку наукової сфери України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knk.nas.gov.ua/pages/koncept/konceptm.html>.

6. Микитюк О. М. Теорія і практика організації науково-дослідної роботи у вищих закладах освіти України в ХІХ ст. : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Микитюк Олександр Миколайович ; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2004. – 42 с.

7. Проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1109.html.

8. Спіцин С. С. Шляхи оптимізації організації науково-дослідної роботи

студентів педвузу / Є. С. Спіцин, І. В. Чмихало // Психолого-педагогічна підготовка вчителя іноземної мови в умовах перебудови школи : зб. наук. пр. / Київ. держ. пед. ін-т інозем. мов. – К., 1990. – С. 117–125.

Ю. В. Еременко

ОСОБЕННОСТИ КАДРОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В РАБОТЕ С ОДАРЕННЫМИ УЧАЩИМИСЯ

Среди самых интересных и загадочных явлений природы детская одаренность традиционно занимает одно из ведущих мест. Проблемы ее диагностики и развития волнуют ученых на протяжении многих столетий. Интерес к ней в настоящее время очень высок, что легко может быть объяснено общественными потребностями.

Термин «одаренность» вызывает много споров. Существует мнение, что это генетически обусловленная исключительность. Но, с другой стороны, мозг человека с его способностью к творчеству может рассматриваться как величайший дар природы. В этом смысле «одаренность» представляет уже не как исключительность, а как «потенциал», «дар», имеющийся у каждого [1]. Понимание этого важно не только для выявления дидактических аспектов проблемы обучения и педагогического сопровождения одаренных и способных детей, но и для построения дидактической системы, ориентированной на развитие человеческого потенциала в целом.

Одаренный ребенок – ребенок, который развивается по-другому, он требует изменения установившихся норм взаимоотношений, других учебных программ. Особенно трудно своевременно заметить такого ребенка. Идентифицировать ребенка как «одаренного» или «неодаренного» на данный момент времени – значит искусственно вмешаться в его судьбу, заранее предопределяя его субъективные ожидания. Следует помнить, что одаренность у разных детей может быть выражена в более или менее очевидной форме [3]. Анализируя особенности поведения ребенка, педагог должен иметь в виду, что существуют дети, чью одаренность они пока не смогли распознать. Также важно помнить, что признаки одаренности, проявляющиеся в детстве, даже при благоприятных условиях могут постепенно исчезнуть. Чаще всего это происходит из-за несоответствия потребностей дальнейшего развития одаренного ребенка условиям обучения и воспитания. Чтобы работа с одаренными детьми была эффективной, необходим анализ и выявление